

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 23-03-2022 r.

Marcin Wiącek

XI.543.104.2022

**Pani
Elżbieta Witek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej**

Szanowna Pani Marszałek!

W ślad za poprzednim wystąpieniem przesłanym na ręce Pani Marszałek w dniu 22 marca 2022 r., związanym z rozpatrywaniem przez Sejm RP ustawy o zmianie ustawy o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (druk nr 2090) i dotyczącym dostępu osób opuszczających Ukrainę do świadczeń zdrowotnych, w tym leczenia onkologicznego i chemioterapii (nr V.7010.62.2022), pozwolę sobie przedstawić uzupełniające uwagi odnoszące się proponowanego w ww. nowelizacji zakresu podmiotowego zmienianej ustawy. Swoje stanowisko, dotyczące m.in. tego zagadnienia, przedstawiłem już na etapie rozpatrywania przez Senat RP pierwotnego projektu omawianego aktu prawnego¹. W świetle proponowanych obecnie zmian stanowisko to wciąż pozostaje aktualne.

Nowelizowana ustawa z dnia 12 marca 2022 r. o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa (Dz. U. z 2022 poz. 583; dalej: „ustawa”), w swoim obecnym brzmieniu, obejmuje zakresem podmiotowym cztery grupy beneficjentów: (-) obywateli Ukrainy, którzy przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej bezpośrednio z terytorium Ukrainy w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium tego państwa, (-) małżonków ww. obywateli Ukrainy, nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego, spełniających wszystkie powyższe przesłanki, (-) obywateli Ukrainy posiadających Kartę Polaka, którzy wraz z najbliższą rodziną z powodu działań wojennych przybyli na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, a także (-) członków najbliższej rodziny obywateli Ukrainy, o których mowa w punkcie poprzednim,

¹ Zob. wystąpienie z 10 marca 2022 r., dostępne: <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-uwagi-doustawy-o-pomocy-obywatelom-ukrainy-marcin-wiacek-senat>.

do których przepisy ustawy stosuje się odpowiednio (art. 1 ust. 2). W tym aspekcie należy **pozytywnie ocenić rozpatrywaną obecnie propozycję rezygnacji z kryterium „bezpośredniego przybycia” z terytorium Ukrainy**. Aktualne rozwiązania pozostawiają bowiem poza systemem pomocowym określonym w ustawie **obywateli Ukrainy i ich małżonków nieposiadających obywatelstwa ukraińskiego, którzy opuścili Ukrainę z powodu wojny, ale przybyli (przybywają) na terytorium Polski z innego państwa, niż Ukraina**.

Oczywiste dalsze zastrzeżenie budzi jednak nieuwzględnienie w kręgu beneficjentów ustawy **bezpaństwowców i obywateli państw trzecich – członków rodziny obywateli Ukrainy innych niż małżonkowie, którzy przybyli na terytorium RP w związku z działaniami wojennymi prowadzonymi na terytorium Ukrainy (zastrzeżenie nie dotyczy członków rodzin tych obywateli Ukrainy, którzy posiadają Kartę Polaka – wobec tej grupy ustawę stosuje się odpowiednio)**. **Poza zakresem podmiotowym ustawy wciąż pozostają także cudzoziemcy – obywatele państw trzecich, którzy zamieszkiwali w Ukrainie na podstawie zezwoleń na pobyt stały, osoby, które korzystały w tym kraju z ochrony międzynarodowej, ewentualnie podobnej formy ochrony wynikającej z prawa krajowego, a także członkowie ich rodzin**. Powyższe grupy cudzoziemców, o czym należy przypomnieć, na mocy decyzji wykonawczej Rady UE 2022/382 z dnia 4 marca 2022 r. stwierdzającej istnienie masowego napływu wysiedleńców z Ukrainy w rozumieniu art. 5 dyrektywy 2001/55/WE² i skutkującej wprowadzeniem tymczasowej ochrony, zostały objęte ochroną czasową. Jednakże przyjęta przez polski parlament ustawa o pomocy obywatelom Ukrainy w związku z konfliktem zbrojnym na terytorium tego państwa oferuje zdecydowanie większy zakres pomocy. W mojej opinii, **również wspomniane wyżej grupy cudzoziemców, którzy tak jak obywatele Ukrainy uciekli przed wojną i mimo braku obywatelstwa ukraińskiego pozostają w trwałym stosunku prawnym czy relacji z tym państwem, powinny zostać uwzględnione w katalogu beneficjentów omawianej ustawy i móc skorzystać z uproszczonego trybu legalizacji pobytu w Polsce, a także dostępu do podstawowych świadczeń pomocy socjalnej, opieki medycznej, rynku pracy, czy edukacji**.

Jednocześnie, z uwagi na potrzebę ochrony szeroko rozumianego prawa do życia rodzinnego i konieczność zapewnienia rodzinom, w szerokim tego słowa znaczeniu, jednakowego stopnia bezpieczeństwa prawnego, socjalnego i ekonomicznego na terytorium Polski, podtrzymuję wyrażone uprzednio stanowisko o **konieczności rozszerzenia kręgu podmiotów uprawnionych do korzystania z pomocy oferowanej w analizowanej ustawie o bezpaństwowców i cudzoziemców o innym niż ukraińskie obywatelstwie, którzy są członkami rodzin obywateli Ukrainy innymi niż ich małżonkowie**.

² Dyrektywa Rady 2001/55/WE z dnia 20 lipca 2001 r. w sprawie minimalnych standardów przyznawania tymczasowej ochrony na wypadek masowego napływu wysiedleńców oraz środków wspierających równowagę wysiłków między Państwami Członkowskimi związanych z przyjęciem takich osób wraz z jego następstwami.

Podtrzymuję przy tym propozycję rozszerzenia art. 1 ust. 2 nowelizowanej ustawy o **definicję członków rodziny**, która miałaby zastosowanie zarówno do rodziny obywateli Ukrainy nie posiadających Karty Polaka, jak i tych, którzy Kartę taką posiadają. W mojej ocenie, definicja ta powinna być wzorowana na art. 2 ust. 4 ww. decyzji Rady 2022/382, na mocy którego za członków rodziny uznaje się: (-) będącego stanu wolnego partnera obywatela Ukrainy, z którym osoba ta pozostaje w stałym związku, i z którym przebywała w Ukrainie przed dniem 24 lutego 2022 r., (-) małoletnie i niepozostające w związku małżeńskim dzieci obywatela Ukrainy lub dzieci jego małżonka, niezależnie od tego, czy urodziły się w związku małżeńskim, poza związkiem, czy są przysposobione, (-) innych bliskich krewnych obywatela Ukrainy, którzy mieszkali razem jako jedna rodzina przed dniem 24 lutego 2022 r., i którzy byli w tym czasie całkowicie lub częściowo na jego utrzymaniu.

Mając powyższe na uwadze, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r. poz. 627, z późn. zm.), przekazuję powyższe uwagi Pani Marszałek z uprzejmą prośbą o przekazanie ich członkiniom i członkom Wysokiej Izby oraz ich uwzględnienie w procesie legislacyjnym. Liczę, że spotkają się z zainteresowaniem Wysokiej Izby.

Do wiadomości:

- **Pan Wiesław Szczepański**
Przewodniczący Komisji Administracji
i Spraw Wewnętrznych
Sejm Rzeczypospolitej Polskiej

Z poważaniem

Marcin Wiącek

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/